NOVADI ZAĻO

PAGODINĀJUMS – rūpēties par dabu

Uzņēmējdarbība īpaši aizsargājamā dabas teritorijā (ĪADT) var nozīmēt dažādus ierobežojumus un sarežģījumus, tādēļ daudzi to uzskata par *klapatām*. Kempinga "Klintis" valdes locekle Natālija Jegorska, kura piekrita dalīties pieredzē par uzņēmējdarbību šādā teritorijā, gan teic, ka jūtas pagodināta darboties tik labā vietā un saudzēt dabu.

"Ja mums ir dota iespēja šeit strādāt, tad jārīkojas tā, lai saglabātu dabu un tās vērtības. Ar ierobežojumiem esam iemācījušies sadzīvot. Esmu par zaļu Latviju," viņa apliecina. Uzņēmums darbojas gleznainā vietā pie jūras Salacgrīvas pagastā. Kempings ietilpst pat vairākās ĪADT – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, dabas liegumā "Vidzemes akmeņaina jūrmala" un papildus tam arī Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā "Natura 2000". Blakus kempingam ir dabas piemineklis "Veczemju klintis". Saimniekojot ĪADT, teju katrs solis ir ierobežojumiem esam iemācījušies sadzīvot. Esmu par zaļu Latviju," viņa apliecina. Uzņēmums darbojas gleznainā vietā pie jūras Salacgrīvas pagastā. Kempings ietilpst pat vairākās ĪADT – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, dabas liegumā "Vidzemes akmeņaina jūrmala" un papildus tam arī Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā "Natura 2000". Blakus kempingam ir dabas piemineklis "Veczemju klintis". Saimniekojot ĪADT, teju katrs solis ir saskaņots ar uzraugošajām vides institūcijām – Dabas aizsardzības pārvaldi (DAP) un Valsts vides dienestu (VVD).

Kempinga teritorijā kāpu zonā ierīkotas vairākas piknika vietas ar galdiem un soliem. Sezonas laikā pie katras novietots arī grils, lai klienti nekurinātu ugunskuru uz zemsedzes un nebojātu kāpu. Kempinga teritorijā izveidotas aptuveni 10 noejas uz jūru, tās var izmantot ikviens. Lēzena nobrauktuve jeb panduss, ko izmanto ļaudis ar kustību traucējumiem, vecāki ar bērnu ratiņiem, tapusi sadarbībā ar DAP. Tāpat roku rokā ar pārvaldi pērn kempingā izvietoti informatīvie stendi par klintīm, Vidzemes akmeņaino jūrmalu un stāvkrastiem. Šobrīd N. Jegorska cenšas iegūt VVD atļauju pie kāpu zonas uzbūvēt norobežojošu sētu, lai mudinātu cilvēkus izmantot tikai noejas, nevis staigāt pa pašu kāpu, veicinot tās nobrukšanu.

Sezonā apmeklētāju ir daudz, lielākais vienlaikus uzņemto viesu skaits bijis ap 1600. Starp citu, saskaņā ar dienesta rīkojumu šis bija pirmais gads, kad kempinga teritorijā klienti savus auto drīkstēja novietot tikai speciāli ierīkotā autostāvvietā. Ar mašīnu iebraukt dziļāk kempinga teritorijā bija ļauts, tikai lai izkrāmētu vai iekrāmētu mantas. Atsevišķas apmeklētāju kompānijas, par spīti liegumam, tomēr iedzinušas savus auto kāpu zonā. Turklāt kempinga darbinieku aizrādījumus klienti ne vienmēr uztvēruši nopietni. Gadoties arī tādi autovadītāji, kuri, lai nebūtu jāmaksā par stāvlaukumu, auto novieto ceļa malā ārpus kempinga teritorijas, bet tad viņi saņemot soda kvīti no DAP inspektoriem. Tāpat apmeklētājiem jāatgādina, ka no Vidzemes akmeņainās jūrmalas nedrīkst vest projām nekādus akmeņus. Klientus par dabas saudzēšanu kempinga pārstāvji izglīto regulāri. "Cilvēki lielākoties ir atsaucīgi un saprotoši," saka "Klinšu" valdes locekle. Viņai sāp sirds par to, ka atkritumu urnās savu lieko, piemēram, vecas autoriepas, brauc izmest, vistācamāk, vietējie iedzīvotāji.

Saimniekojot ĪADT, ieguvums ir patīkama darbaviета un vide. "Man kā cilvēkam, kam jūras tuvums ļoti svarīgs, šeit tas ir katru dienu," teic sarunbiedre. Par ieguvumu viņa min arī iespēju rūpēties par dabu. "Visu, arī kanalizāciju un ūdensapgādi, esam sakārtojuši tā, lai dabai nekaitētu. Mēs šo teritoriju regulāri uzkopjam," skaidro uzņēmēja.

Viņa gan atzīst, ka nedaudz traucējoša ir tieši birokrātija, kas saistīta ar darbošanos ĪADT. Piemēram, ja koks vētras laikā nogāzts, vispirms jāizsauc mežzinis, kurš uzraksta savu atzinumu VVD. Ja dienests to akceptē un dod atļauju aizvākt šo koku, tikai tad to var darīt. Lai saņemtu atļauju nozāģēt bīstamu koku, saskaņošanas ceļš ir vēl ilgāks. N. Jegorskai bijusi iecere papildināt mājiņu skaitu (šobrīd ir trīs), bet jaunas būvēt VVD nav ļāvis. Sarunbiedre zina – teritorijā, kur atrodas uzņēmums, apjoms, kādā var kaut ko būvēt no jauna, ir ierobežots. Nesenākais papildinājums kempingā esošajām būvēm ir restorāns "Rankuļrags", kas durvis vēra pirms vairākiem gadiem.

ĪADT strādājošam uzņēmējam jāpārzina daudz noteikumu un nianšu. "Ir daudz lietu, ko vajag zināt, un uz savu galvu neko nedrīkstam izdomāt. Valstī likumi mainās strauji, tādēļ ir labi, ka institūciju pārstāvji atbrauc, izskaidro un, ja tiešām konstatē nepilnības vai kādu pārkāpumu, ļauj to izlabot, nevis uzreiz soda. Ir jāsaprunājas ar Valsts vides dienestu, ar Dabas aizsardzības pārvaldi, jo jebkura komunikācija veicina attīstību," uzskata Natālija.

Kempinga «Klintis» valdes locekle Natālija Jegorska ir gandarīta par iespēju būt uzņēmējai skaistā vidē, īpaši aizsargājamā dabas teritorijā.

UZZIŅAI

- Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā.
- Pavisam Latvijā ir 683 ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem apstiprinātas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas.
- Mūsu valsti ir astoņas aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas: nacionālie parki – 4; biosfēras rezervāts – 1; dabas parki – 42; aizsargājamie ainavu apvidi – 9; dabas liegumi – 261; dabas rezervāti – 4; aizsargājamas jūras teritorijas – 7; dabas pieminekļi – 327.

AVOTS: WWW.DABA.GOV.LV

Jaunie reindžeri izzina

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta jaunie reindžeri DIC "Ziemeļvidzeme" apmeklētājiem stāsta par zivīm.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (ZBR) jauno reindžeru grupa savā rudens sapulcēšanās reizē tikās ar Valsts vides dienesta inspektoru Zigmāru Danci un sabiedrisko inspektoru Jāni Ozoliņu un iepazina viņu ikdienu. Vēlāk kopā ar Dabas izglītības centra (DIC) "Ziemeļvidzeme" speciālisti Intu Somu jaunieši devās nelielā lašveidīgo nārsta sargāšanas reidā gar Salacu. Nākamajā dienā ap pussimt skolēnu viesojās centrā Salacgrīvā, kur tieši no jaunajiem reindžeriem uzzināja daudz ko par zivīm un ūdens piesārņojumu. "Bērni mācījās sarunāties ar sabiedrību. Viņiem tas izdevās," priecājas I. Soma.

ZBR jauno reindžeru grupā darbojas Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolas un Ausekļa Alojas vidusskolas audzēkņi. To dibināja pērnā gada sākumā, bet aktīvie jaunieši un viņu pedagogi ar I. Somu sadarbojušies un dažādās vides aktivitātēs iesaistījušies jau agrāk. Jauno reindžeru (jaunieši no 12 līdz 18 gadiem) kustība ir starptautiska aktivitāte, kas Eiropā sākta 2002. gadā, Latvijā – 2004. gadā, kad šāda grupa izveidota Gaujas Nacionālajā parkā. 2015. gadā tāda tapa arī Ķemeru Nacionālajā parkā, bet pērn – ZBR un Papes dabas parkā.

Dabas izzinātāji lielākas sanākšanas rīko pāris reižu gadā, bet reizi gadā kādā no aizsargājamām teritorijām satiekas visu Latvijas jauno reindžeru grupu pārstāvji. Šādos saietos dalībnieki gan uzzina kaut ko jaunu, gan veic kādu labo darbu, veltīts dabai. Šogad reindžeri izglītoja sabiedrību par dabas sargāšanas nozīmi un Karateru karjerā no kārkliem attīrīja smilšu krupja dzīvotni. Skolēni iesaistās arī citās vides un dabas popularizēšanas aktivitātēs. Trīs Ausekļa Alojas vidusskolas audzēknes kopā ar pedagogu Juri Alpu vadīja izzinošās darbnīcas Dabas koncertzālē, tāpat jauniešu pārziņā bija viens no kontrolpunktiem laivošanas pasākumā "Aidā, Salacā!". Skolēni arī devušies dabā pētīt un skaitīt dižkokus, baltos stārķus.

Jaunie vides aktīvisti šādi iegūst zināšanas par dabu, tāpat var praktiski darboties. Pavadot laiku dabā, jaunajiem cilvēkiem veidojas saudzīga attieksme pret vidi. Šo apziņu viņi māca arī savām ģimenēm un draugiem. "Viņi izprot dabu, rūpējas par to un šajās aktivitātēs iesaista arī citus. Iepazīstot dabas vērtības, redzot, ko nozīmē to sargāšana, saudzēšana un kopšana, domāju, ka viņi savā tālākajā dzīvē centīsies tai nekaitēt," teic I. Soma. Viņa ir gandarīta, ka jaunieši, iesaistoties dažādās aktivitātēs, laika gaitā kļūst atbildīgāki, uz viņiem tiešām var paļauties.

Kopā ar dzērvēm un zosīm

Ja vaicāsiet kādam, vai viņš ir par vidi, kurā dzīvo daudzas putnu sugas, sastopami retāki augi, daudzi atbildēs apstiprinoši. Tiem, kas dzīvo un saimnieko īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, nākas piemēroties nosacījumiem, ko drīkst un ko nedrīkst darīt. Cik viegli ir izdarīt izvēli par labu cilvēka ērtībām vai dabas vajadzībām, vaicājām pašiem saimniekiem, kam nākas darboties liegumos.

Miķelis Gruzītis dabas tūristiem, kas atbrauc uz "Lettēm", piedāvā pastaigu ar stāstu.

Grudulis uzsver, ka Teiču purva tuvums būtiski ietekmē noteiktu herbicīdu produktu lietojumu.

Pats kā retums

"Jāsaglabā flora un fauna," – tā tiekoties teica Miķelis Gruzītis, kas saimnieko dzimtajās mājās "Lettes", kas atrodas pie Aiviekstes Lubāna mitrāja teritorijā.

Atjaunojusi īpašuma tiesības 1992. gadā, Miķeļa Gruzīša ģimene "Lettēs" ir gan sakopusi apkārtni, gan iestādījusi priedes un Ziemassvētku egles, gan iekārtojusi pieturvietu laivotājiem. Tie, kas sezonā izvēlas izbraukt ar laivu pa Aivieksti, šeit var atpūsties, jo ir gan sēžamblukļi, gan galdi, drošа ugunskura vieta, tāpat var izvārīt zupu un vajadzības gadījumā uzsliet teltis. Laivotājiem "Campo" piedāvājumā ir maršruts "Lettes"–"Upmalas". Kopā ar dēlu Rolandu Gruzīti pie mājām ir izveidots disku golfa laukums. Tas kumos teikts, ka īpaši aizsargājamās teritorijās zāle ir jānopļauj līdz 15. septembrim, bet to, kad pļaut, izvēlas katrs pats pēc laika apstākļiem un iespējām. Kaimiņi, kam jāgatavo lopbarība, pļauj jau jūnija beigās, kad ir augstvērtīgāka zāle, bet līdz ar to atņem griezēm, paipalām dzīvesvietu. Re, kur tā zāle stāv sarullēta, un nevienam nevajag. Vai tā ir labāk? Daudzi nezina, ka griezei tā pļava ir vajadzīga tik ilgi, kamēr var sākt lidot, jo putni zālē no cilvēka slēpjas. Pats izvēlos vēlo pļaušanu, pļauju tikai septembra beigās – vispirms pļavai pa apli, tad – pa vidu, izskrien vismaz kādas septiņas griezes. Man patīk putni, esmu par to, lai tie dzīvo un vairojas. Gribētu atjaunot dzīvesvietu mērkaziņām, pat vispār nepļaut kaut kādus hektārus, lai ir tā saucamie grīšļu ciņi, uz kuriem putniem būvēt savas ligzdas. Man vēl atmiņā no bērnības, kā šie putni izcēlās ar savu – mē! Tāpēc arī mums ir dabas tūrisms, lai tie, kas atbrauc, ieskatās un ieklausās dabā, kas te ir unikāls."

Saimnieks piedāvā apskatīt arī bebru nedarbus, un daudziem par bebru zobiem pēc lielo apgraužoto koku apskates rodas cits priekšstats – resns stumbrs no visām pusēm apgraužts, bet koks vēl dzīvo. "Jau pierasts, ka visi darbi, ko vēlos likumīgi izdarīt, jāsaskaņo ar dažādām pārvaldēm. Kaut koki ir sausi vai krīt virsū uz elektrolīnijas, tos nevaru *nogriezt*, jo tā, redz, ir Lubānas mitrāja dabas parka teritorija. *Jolki palki!* – es pats esmu dabas retums, kas te dzīvo," pasūdzas M. Gruzītis.

Jāsēj dziļāk par knābi

Varakļānu novada Murmastienes pagasta zemnieku saimniecība "Ābeles" nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, audzē graudus, un zeme atrodas pie Teiču purva, tātad Teiču dabas rezervāta ārējā aizsargjoslā.

Runājot par priekšrocībām, kādas ir, dzīvojot Teiču dabas rezervāta malā, "Ābeļu" saimnieks Ivars Grudulis iezīmē kādu romantisku noti: "Priekšrocība ir tāda, ka var iziet ārā, papriecāties par daudzajām dzērvēm un zosīm, dzirdēt putnu klaigas. Šiem putniem naktsmītne ir purvs, Lubāna ezers, bet, protams, pavasaros un rudeņos tie barojas arī ar iesētajiem graudiem, nodarot skādi sējumiem. Ir gan ieteikums – sēt dziļāk par putna knābi, kā mēs arī darām, iedarbojas arī putnu biedējoši u.c. viltības." Varot saņemt arī atļauju un vienu dienu sezonā doties uz Teiču purvu dzērvenēs – no mājām tas atrodas tikai pus-kilometra attālumā.

Par to, kā šī aizsargājamā dabas teritorija ietekmē saimniecisko darbību, Ivars saka: "Aru, sēju, audzēju un novācu graudaugus, un manu kā lauku saimnieka darbību purva tuvums neietekmē. Būtiski ietekmē to herbicīdu produktu lietojumu, kurus uzskata par kaitīgiem vai bīstamiem. Protams, vēl pašlaik var pielāgot to analogus, kas skaitās mazāk bīstami videi. Paldies Dievam, man nav būtisku šķērsļu saimnieciskajai darbībai, jo zeme neatrodas lieguma zonā. Tā ka īpaši nekādu ierobežojumu nejūtu. Ja esmu izvēlējies nodarboties ar konvencionālo, nevis bioloģisko lauksaimniecību, uzskatu, ka graudu raža arī ir bizness. Bet jārēķinās, ka visā Eiropā ir jūtams spiediens gan no sabiedrības, gan dabas draugiem, tāpēc dēliem iesaku, lai padomā, ko te vēl citu varētu darīt."

Pļavas sāk uzart

Sarkaņu pagasta bioloģiskās zemnieku saimniecības "Kalna Maruškas" zeme atrodas Kujas dabas parkā. Stafecku ģimenei uzsākot saimniekot un nodarboties ar bišķopību, Kujas dabas parks vēl nebija izveidots. Tagad saimniecība ir pārrakstīta vecākajam dēlam Naurim, kas izmācījies par agronomu. Stafecku ģimenē ir trīs dēli, kas bišķopībā ieinteresēti jau no bērnības, nu visiem ir savas saimniecības. Nauris līdzās bišķopībai izvēlējies arī gaļas lopkopību, un abas nozares ar Kujas dabas parka teritoriju sadzīvo labi.

Stāstot par dabas vērtībām, Naura mamma, biškope Sigita Stafecka dalās vērojumos: "Bites ganās dabīgajās Kujas pļavās, ievācam augstvērtīgu bioloģisko medu, ziedputekšņus. Mums atļauta vēlā pļauja – līdz 15. septembrim. Tur, kur atļauts, nomātajās zemēs, pļaujam agrāk, lai lopiņiem būtu barība, sējam arī lucernu. Iepriekš, kad gaļas lopu vēl nebija, bitēm noderēja tikai pļavu ziedi, viss pārējais – ne. Gaļas liellopi parādījās, lai būtu, kur likt sienu, jo aizliedza smalcināšanu, vajadzēja izdomāt, kur likt zāles ruļļus. Lopi uzturas elektrisko ganu ierobežotā teritorijā, nevienam netraucē, arī ērgļiem ne. Aizbraucam pie lopiņiem, bet ērgļi pļavā medī mazos putniņus. Kad atbrauc kāds cieminš, viņš uz ērgli, kas kā vērīgs mednieks ieņēmis visaugstāko koku, noraugās kā uz brīnumu, bet mēs jau esam pieraduši."

Vai dabas vērtības aizsargājamās teritorijās neliekam augstāk par cilvēku interesēm? Uz to Sigita saka: "Kad dzīvo laukos, redzi dabu, saproti, ka ar savu darbību nedrīksti sabeigt visu, kas tiek vērtēts kā unikāls. Mūsu puse ir reti labs un tīrs stūris bioloģiskajai biškopībai, jo te nav lielo ceļu. Kad ES maksāja par platībām "Natura 2000" teritorijās un saņēmām AIVAN, īpašnieki uzturēja dabīgās pļavas, bet tagad vairs nemaksā, un saimnieki pļavas... sāk uzart. Mūsu zemē dabas skaitītāji atrada ES nozīmes biotopus, līdz ar to pļavas ir saudzējamas. Prasījām atļauju būvniecībai, tur svarīgi, cik tuvu izvēlētajai vietai atrodas ērgļu ligzdas. Jo tālāk atrodas, jo izredzes būvniecības ieceri realizēt lielākas. Ja ir stingrais liegums, mežā kailcirte nav atļauta, un mēs arī neesam kailcirtes piekritēji, svarīgi ir atļautajā laikā vecos kokus izcirst, bet jaunie – lai paliek. Iesniedzot LAD pieteikumu par kompensāciju mežam, ko nedrīkst izcirst, saņemam kādas *kapeikas*. Malku gan ziemā var gatavot."

UZZIŅAI

- Dabas liegums "Lubāna mitrājs" izveidots 2009. gadā, lai nodrošinātu Latvijas lielākā iekšzemes mitrāju kompleksa vienotu aizsardzību, jo ir unikāls Eiropas un pasaules nozīmes dabas komplekss. Lubāns un zivju diķi ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, kā arī viena no piecām labākajām ligzdošanas vietām 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām: mazajam ērglim, jūras ērglim, ziemeļu gulbim, griezei, ķikutam u.c., kas ir pasaulē apdraudētas putnu sugas. Kopumā teritorijā novērotas 224 putnu sugas, no tām 185 šeit ligzdo.
- Teiču dabas rezervāts dibināts 1982. gadā kā nozīmīga vieta purvam specifisku un retu putnu sugu saglabāšanā, kā barošanās un atpūtas vieta migrējošiem ūdensputniem, kā mitrājiem raksturīgo augu sugu un biotopu saglabāšanas vieta, arī kā vieta daudzu bezmugurkaulnieku sugu eksistences nodrošināšanā.
- Dabas parks "Kuja" dibināts 2004. gadā, "Natura 2008" teritorija, atrodas Vidzemē, Madonas novada austrumu daļā, izvietots Kujas upes vidustecē 19,6 km garā upes posmā Sarkaņu un Mētrienas pagastā. Te ir piemērota dzīvesvieta mazā ērgļa un melnā stārķa ligzdošanai. Kujas dabas parkā konstatētas 73 īpaši aizsargājamas sugas: 29 putnu, 9 zīdītāju, 7 bezmugurkaulnieku, 9 augu, 5 sūnu un 14 ķērpju sugu.

DŽUNGĻOS NAV JĀDZĪVO

EKSPERTS

Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) Latgales Reģionālās administrācijas Dabas aizsardzības daļas atļauju un izvērtējuma sektora vadītājs GUNTIS AKMENTIŅŠ:

– Lielākā daļa cilvēku parasti neizprot, kāpēc veidotas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, un domā, ka, dzīvojot šādā teritorijā, neko nedrīkst darīt. Kad izskaidro, daudzi sāk saprast. Piemēram, cilvēki bija pārliecināti, ka Aiviekstes palienes dabas parka pļavās nedrīkst cirst krūmus, tīrīt grāvjus, taču to var darīt, attiecīgi saskaņojot ar mums, DAP ekspertiem, kuri aizbrauc, uz vietas apskata un izvērtē, ko no krūmu apauguma var novākt, kur kāds koks vai krūmu koridors jāatstāj putniem vai sikspārņiem, kur pārvietoties. Džungļos nepavisam nav jādzīvo, ir pat ieteicams džunglus izkopt, lai pašam būtu patīkami dzīvot un arī dabas vērtības tiktu saglabātas. Tiem, kas dzīvo aizsargājamās teritorijās, parasti jāuztur saikne ar mums, lai zinātu, kāda rīcība ir atļauta. Katrā aizsargājamā dabas teritorijā ir atšķirīgs aizsardzības statuss, atšķirīgs zonējums, līdz ar to savi noteikumi.

Dabas rezervātos ir stingrās un regulējamās zonas, kur saimnieciskā darbība praktiski nenotiek, izņemot pļavu apsaimniekošanu, meža stigu un ceļu uzturēšanu, bet dabas parka zonā ir pieļaujamas dažādas saimnieciskās darbības. Ir arī privāto pļavu un mežu platības, kur atļautas sanitārās cirtes, protams, ar Valsts meža dienesta izsniegtajiem ciršanas apliecinājumiem.

Ja aizsargājamās teritorijās mežā, kur īpašnieks vēlas cirst kokus, ir kādi aizsargājamie mežu biotopi, tad meža dienesta darbinieki ar mums ciršanu saskaņo, mēs izvirzām nosacījumus dabas vērtību saglabāšanai. Piemēram, ir jāievēro termiņš, kad ciršana ir aizliegta – putnu ligzdošanas laikā (parasti no 15. marta līdz 31. jūlijam), taču nosacījumi katrai dabas teritorijai var atšķirties, tāpat kā nosacījumi katrai putnu sugai, jo ir putni, kas pavasarī atgriežas agrāk. Par saimnieciskās darbības ierobežojumiem "Natura 2000" teritorijās īpašniekiem ir tiesības saņemt kompensāciju, kuru no ES fondu līdzekļiem izmaksā Lauku atbalsta dienests.

Ja īpašums atrodas neitrālajā zonā, mežos atļautas arī kailcirtes, sanitārās un kopšanas cirtes. Var nodarboties ar lauksaimniecību, audzēt graudus, un saimniecībai nebūt nav jābūt bioloģiskajai. Ja tā ir bioloģiskā, tad pats par sevi saprotams, ka nekādas ķimikālijas lietot nedrīkst.

Tiem iedzīvotājiem, kuri sēj un audzē graudaugus, jāievēro, ka nedrīkst lietot toksiskas un mutagēnas ķīmiskas vielas. Svarīgākais nosacījums gan būtu, lai tiem kaimiņiem, kuri apsaimnieko bites, tās neciestu no miglošanas.

Latvijas vides aizsardzības fonds LVAF

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu